

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на ТЕОДОРА МАРИО-АЛЕКСОВА ГЕОРГИЕВА
на тема „СОЦИАЛНИ ФУНКЦИИ НА РАЗСЛЕДВАЩАТА ЖУРНАЛИСТИКА“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки
(Журналистика - Вътрешна политика)
**от проф. д-р Луливера Делчева Кръстева, член на научното жури и научен
ръководител**

Дисертацията е посветена на изключително съществен и неизследван у нас проблем: състоянието на разследващата журналистика от гледна точка на нейните социални функции. Трудът е в обем от 485 страници. Основният текст от 360 страници е структуриран в увод, три глави, заключение, библиография и 6 приложения от 125 страници. Съдържа 21 авторови таблици и графики. Библиографията е значителна, обхваща 277 научни заглавия, от които 192 монографии, студии, статии и нормативни документи на кирилица - на български и руски език и 85 на латиница – на английски и немски език.

Изследователските **хипотези, цели, задачи и методология** са ясно заявени и са защитени аргументирано много добре, последователно и логически обвързано. Оригиналността на текста е безспорна. Резултатите и приносите са следствие от собствен особено задълбочен многостранен анализ на социалните функции на разследващата журналистика и тяхното проявление в българските печатни медии в период от 25 години (1992-2016 г.). Събран и анализиран е изключително **голям обем емпиричен** материал. Използвани са различни **изследователски методи** (количествени и качествени) - дедуктивен, аналитичен, сравнителен метод, контент-анализ, дълбочинни интервюта.

Научно-приложното поле на труда е фокусирано върху социалната роля на разследващата журналистика. Изследването има три важни теоретико-практични акцента. Единият е насочен върху анализ на състоянието на разследващата журналистика във време на преход. Вторият акцент е върху авторова периодизация на разследващата журналистика в периодичния печат в България след 1989 г. Третият е

върху проучването на социалния ефект от журналистическите разследвания като съществен елемент на публичното доверие в медиите, изведен чрез теоретични аргументи и разглеждане на конкретни примери.

Основната теза на изследването е, че социалните функции на разследващата журналистика могат да се определят в зависимост от предмета, подхода, източниците и ефекта на разследването. Констатирано е, че трансформациите в политико-икономическите зависимости на българските медии влияят силно върху степента на проява на социалните функции на разследващата журналистика. Теодора Георгиева систематизира основни причини за (не) изява на социалните функции на разследващата журналистика и откроява значението им в различните периоди на развитие на българските печатни издания след 1992 година.

Преценка на актуалността на проблема

Актуалността на темата е свързана с факта, че над 30 години след демократичните промени през 1989 г. в България, все по-болезнено се усещат дефицитите в разследващата журналистика и подценяването на нейните социални функции както от самите медийни собственици, така и от обществото. Обстоятелството, че в последно време четвъртата „власт“ в България – медийната – губи все повече доверие и се натоварва с все повече негативи, което в най-голяма степен се отразява на разследващата журналистика, на социалните ѝ функции и ефекти, определят актуалността на изследвания проблем.

Изборът на темата произтича от наложителността за ясно дефиниране на социалните функции на разследващата журналистика, изследване на основните тенденции в тяхното проявление, което е от съществено значение за професията и за обществото като цяло. Всичко това именно определя изключителната актуалност на изследвания проблем - да се оцени мястото на разследващата журналистика в редакционната политика на българските периодични издания и ефекта от нея.

Оценка на теоретичната част

В първа глава е очертана понятийната рамка, като са представени многобройни теоретични виждания за социалните функции на журналистиката и концепции за понятието „разследваща журналистика“. Авторът прави критичен анализ на 24 съществуващи дефиниции и на тази база предлага собствено работно определение според предмета на разследване, подхода на осъществяване, източници и ефект. На тази база са дефинирани и социалните функции на разследващата журналистика.

Теодора Георгиева извежда шест критерия за ефективно прилагане на метода - разследване, и за реализиране на социалните функции на разследващата журналистиката. Детайлно са проследени основни фактори, които влияят върху тематичните избори в разследванията на печатните издания. Принос е и предложеният работен модел за ефект на журналистическото разследване, представен в три таблици (с.82-87).

Във **втора глава** е направена авторова периодизация на разследващата журналистика. Откритите четири периода са обосновани съобразно политико-икономически зависимости на медиите, подкрепени от конкретни примери и от анализа на дълбочинните интервюта с 15 разследващи журналисти. Интервютата включват 39 въпроса (с.363). Коментирани са възможности и ограничения при събиране на информация и реализиране на социалните функции на разследващата журналистика. Авторката е открила значението на журналистическото разследване в различните периоди на развитие на българските печатни издания след 1989 година и липсата на ефект от разследващата журналистика през последните 25 години. Една от основните причини според Теодора Георгиева социалните функции на разследващата журналистика да не се реализират е, че ефектът от разследването е най-вече даване на гласност и формиране на емоционална реакция, а само в единични случаи – формиране на нагласа на нетърпимост в гражданското общество към негативни явления, които могат да се премахнат чрез предлагани от журналиста решения чрез обществен натиск върху съответните институции.

Цялостното теоретично изследване почива на сериозен, обоснован, систематичен, многопосочен анализ. За първи път в българската наука анализираният проблем е разгледан така всеобхватно, изчерпателно и задълбочено. Всяка глава завършва с обобщение, което също разкрива сериозността на труда. За задълбочеността на труда сочат и направените 1021 бележки под линия, които дават допълнителна важна информация за медийни, законодателни и нормативни практики.

Оценка на емпиричната част

Теодора Георгиева разгръща още по-убедително своите изследователски и анализаторски способности в последната **трета глава** на дисертацията, в която фокусът е върху емпиричното проучване. То е посветено на публикации в рубриката „Разследване” в четири печатни издания – два всекидневника „Стандарт” и „Преса”, седмичника „168 часа” и седмичното списание „Тема”. Изследването обхваща голям

обем емпиричен материал – 1238 публикации за 25-годишен период (1992-2016). За целта на емпиричното проучване е разработена авторова регистрационна карта (приложение 5 и 6). Особеностите на социалните функции на разследващите публикации са систематизирани по 10 показателя, всеки един от които има и подпоказатели: честота на излизане на рубриката, авторски състав, заглавие, жанрова типология, тема на разследването; източници на информация; методи за събиране на информация; защита на личната неприкосновеност; визуални похвати, социален ефект.

Обособени са социалните функции на разследващата журналистика в четири групи. На база изведените от автора критерии за оценка са класифицирани дефицитите в разследващата журналистика, чиито социални функции, подценявани както от самите медийни собственици, така и от обществото, съдържат потенциала да допринесат за промяна в обществената ситуация.

Емпиричното изследване е приносно именно със своя обхват, задълбочен критичен анализ по показатели, което определя и неговата изключителна практическа стойност.

Оценка на автореферата и приносите на дисертационния труд

Авторефератът е с обем 33 страници и отразява точно структурата, подхода, конкретните цели и основните обобщения в дисертацията, свързани с проучвания научен проблем. Авторефератът включва всички необходими елементи и дава ясна представа за качествата на дисертационния труд. Представеният списък с **научните публикации**, две от тях на английски език, също показва сериозния научноизследователски интерес на Теодора Георгиева към темата.

Дисертационният труд има приносен характер в няколко научни области – социална психология, политология, комуникации, медиазнание. Дисертантката посочва четири теоритични и четири научно- приложни приноса, които са безспорни. Основните констатации са пряко извлечени от журналистическата практика и се свързват с нея. Стилът е ясен, стегнат и прецизен от научна гледна точка. Изследването и тезите са оригинални авторски, докторантката демонстрира високо ниво на критическо мислене към проучения проблем. Особено добре защитено емпиричното проучване е с категорично заявен приложен ефект. Затова авторката би следвало да продължи и разшири анализа на обекта на своето изследване и да го издаде.

Определено Теодора Георгиева притежава качества на изследовател, способност за научен анализ и обобщение, проучването ѝ има съществена теоретична и научно-

практическа приложност. За първи път в българската научна литература са изследвани особеностите на социалните функции на разследваща журналистика в контекста на ефекта им. На база на обемното емпирично проучване са систематизирани причинно-следствени връзки за недостига на разследваща журналистика и срива на доверие в журналистиката като цяло. Изведени са и отликите в журналистическите разследвания в различните по тип печатни издания – ежедневник, седмичник, списание. Очертани са новите предизвикателства пред разследващите журналисти.

Мнение за работата по време на докторантурата

Като научен ръководител на Теодора Георгиева, имам непосредствени наблюдения от нейната работа по дисертацията. Теодора Георгиева започна изследването си още през 2012 г. Изследователският ѝ интерес е провокиран от практическия ѝ опит като дългогодишен журналист в няколко печатни издания, който е от съществено значение при научното осмисляне на проучвания проблем. Искам да отбележа изключително интелигентния подход при разработването на докторската теза, усърдието при проучването и осмислянето на многобройните източници и емпирични данни. Дисертантката участва в няколко международни научни форума, в два научно изследователски проекта, на които бях научен ръководил; има три успешно защитени магистратури (по културология, политология и немски език), владее четири езика, което също допринесе за изясняване на предмета на изследването и структурирането на труда.

Заклучение

Научноизследователските качества на дисертацията, интердисциплинарния ѝ характер и приноси ми дават основания **убедено да подкрепя пред уважаемото научно жури присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки – (Журналистика – Вътрешна политика) на Теодора Марио-Алексова Георгиева за дисертационния труд на тема: „Социални функции на разследващата журналистика“.**

15.08.2020 г.

проф. д-р Луливера Кръстева